

LAURA
VINOGRADOVA

Vārnas

LAURA
VINOGRADOVA

Vārnas

821.174-31
Vi 625

Akka/Laa

Grāmata izdota ar Valsts kultūrkapitāla fonda un Akka/Laa atbalstu

Vitas Lēnertes vāka dizains

Vāka noformējumā izmantots fotomateriāls no ©storyblocks.com

Laura Vinogradova

VĀRNAS

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Projekta vadītāja *Bārbala Simsons*
Redaktore *Daina Grūbe*
Korektores *Andžela Berķe, Evija Stikute*
Mākslinieciskā redaktore *Vita Lēnerte*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. L-4396.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana
vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Laura Vinogradova, 2024

© Literārā apdare, izdevums, mākslinieciskais noformējums,

Apgāds Zvaigzne ABC, 2024

ISBN 978-9934-32-189-4

SANNA

– Meitenes! Nu celieties beidzot! – Audzinātāja kļūst nepacietīga, un es pieceļos gultā sēdus.

Man gribas raudāt, redzēju sliktu sapni. Tik sliktu, sliktu, ka pēc tam neiemigu, bet klausījos pārējo meiteņu šņākuļošanā un vēroju mūsu istabu tumsā, pētīju gultu un skapīšu ēnu aprises, knaibīju segu, lai saprastu, ka esmu šeit un viss ir mierīgi, viss ir īsti.

Īstas ir meitenes istabā, īsta ir audzinātāja Lelde, šorīt viņas maiņa. Es tūlīt celšos un iešu uzēst īstas un negaršīgas brokastis, bet es ēdišu, jo man gribas ēst. Arī mūžīgais izsalkums ir īsts. Nav jau tā, ka mūs te nebarotu, bet man vienmēr gribas ēst un ēst.

Pie manas gultas pienāk Liene, viņa ir vismazākā no mums.

– Iesim?

– Tūlīt, Lieņuk, tūlīt.

Man ir jāsaņemamas, kaut Lieņuka dēļ, vismaz uz to brīdi, kamēr viņa iemācās pati, kamēr saprot, ka neviena roka viņu te neturēs.

Ātri sagērbjos, un ejam ēst. Liene pieķeras man pie rokas, un es ļaujtos. Pagaidām. Ir labi just siltu plaukstu savējā, bet pie tā nedrīkst pierast. Plaukstas te nāk un iet. Mēs visi esam staigātāji.

Brokastis putra un viens ābols. Padzisusi melnā tēja.

Brokastis ir visklusākā ēdienreize bērnam. Mēs visi vēl tādi pusaizmiguši. Paēdīsim un iesim uz skolu.

Tā. Putra uzkrīt uz mana džempera.

– Velns! – es nomurminu.

Mazā pagriežas uz manu pusi.

– Ko?

– Neko, neko. Džemperī sasmērēju, būs jāiet pārgērbties.

– Es tevi pagaidīšu! – Liene noteic, un es esmu pilnīgi droša, ka gaidīs arī.

Lienei šogad pirmā klase, viņa vēl mazliet baidās iet viena, audzinātājas arī dusmīgas, ja mēs mazos nepavadām.

– Audzinātāj, man vajag citu džemperī, sasmērēju.

– Sanna! Tev cik gadu? – audzinātāja Lelde pārmetoši vaicā, un nav jēgas atbildēt, ka trīspadsmit, bet arī trīspadsmitgadniekiem gadās uzmett putru uz džempera, arī trīspadsmitgadnieki kļūdās un reizēm ir mazi un neveikli.

– Ej paņem! Tur gan nav daudz, slikti žūst tagad, kad nekurina. – Audzinātāja noplāta rokas.

Tur nav daudz džemperu un ir palikuši visi neglītie. Sarkanais ir foršs, bet savēlies bumbuļos, izskatās valkāts

jau simts gadus. Man jau tas sarkanais arī īsti neder. Paņemšu melno, lai gan tas skaitās puiku.

– Vienalga, – es nomurminu.

– Ko, lūdzu? – audzinātāja noprasa, bet es neatbildu.

– Ko jūs visi varat zem deguna murmināt, nekad nevar saprast, ko sakāt. Sanna! Galvu augšā, kad runā, labi?

Viņa nepavisam nav slikta. Sabužina vēl man matus un noteic, ka man piestāv melnais. Ko citu viņai teikt?

Izeju no apģērbu telpas un gaitenī saskrienos ar Andreju. Bāc, man pēkšņi saliekas kopā – melno džemperī iepriekšējā nedēļā vilka Andrejs.

– Smuks džemperis! – viņš novīpsnā.

“Ej dirst, čiča!” man gribas viņam uzkleigt, bet nekliežu gan.

Andrejs ir no lielajiem puīšiem, un uz lielajiem puīšiem neviens nekliež. Viņiem ir savas metodes, ko likt lietā pret kliezējiem, lai gan nekad neesmu dzirdējusi, ka arī Andrejs tādas pielietotu. Mēs vēl mirkli stāvam gaitenī viens otram pretī. Andrejs smīnēdams pēta mani ar savām melnajām acīm. Tad es apcērtos un dodos prom.

Ik pa laikam skolā iedomājos par Andreju. Ir tāda sajūta, ka viņš nav izmazgājies no džempera. Tas man gan mazliet par lielu, Andrejam derēja labāk, bet bērnunamā reti tiekam pie sava izmēra apģērba. Tā ir liela laime, izdevusies diena un nedēļa, bet realitāte ir tāda, kāda ir. Kāpēc audzinātāja man neaizliedza vilkt puīšu džemperī?

– Tagad kaut kāds jocīgs tas apģērbs, nevar saprast, vai tas puīšu vai meiteņu, – viņas mūžīgi purpina un ļauj mums vilkt, ko paši gribam.

– Galvenais, ka vispār mums kaut ko atsūta.

Humpalas. Lietoti apģērbi. Dāvaniņas. Kā citādi atpirkties?

“Mums neko no jums nevajag!” reiz mēs kliezām vienai tantei, kura atbrauca ar veselu maisu vilnas zeķu. Saadījusi, labu gribēdama, sevi labu redzēt gribēdama. Bet mums nevajag tās vilnas zeķes no jums, skaidrs? Neko mums nevajag no cilvēkiem, kuri sabūvējuši bērnumus, kas bērnus tajos sabāzuši, kuriem nav spēka parūpēties par vēl vienu dzērājmeitas bastardu, par vēl vienu nelaimes gadījumu, par kļūdu. Par kaimiņu sīkajiem, kurus neviens neaprūpē un nespēj aprūpēt, pat negrib; par kaimiņu sīkajiem, kas ar koku dabū piecreiz dienā; par māsas bērnu, kura saslimusi un nespēj par bērnu vairs rūpēties, bet bērnumamā būs labi meiteņei, tur pabaros un apģērbs ar Andreja džemperī, bet mums, cilvēkiem, redz, spēka nav, pašiem savi bērni un klapatas.

Vilnas zeķu tante pēc tam uz mūsu bērnumam vairs nenāca, droši vien adīja kādam pansionātam vai cietumam. Bet mums veselu mēnesi bija jāmazgā gaiteni.

“Ja jau jums neko no viņiem nevajag, gulēt arī iesiet bez vakariņām?” direktore toreiz blāva, lai gan viņa nu parasti nebļauj. “Pateicību vairs neprotat, kauna nav!”

– Sanna? – matemātikas učene atgriez mani dzīvē.

– Atvainojiet, skolotāj, es aizdomājos, nedzirdēju jautājumu.

– Nāc, atrisini šo pie tāfeles! – Viņas balss skan laipni, viņa vienmēr ir laipna pret mani, un es zinu – tas ir tāpēc, ka esmu no bērnumama. Viņa neada zeķes, bet atpērkas ar laipnību.

Starobrīdī eju Karīnai līdzī pīpēt. Viņa pacienā arī mani. Re, audzinātāj, trīspadsmītgadnieki pīpē un gāž putru uz džemperīša, tādi mēs esam! Mēs gan nevaram paši sev nopīrkt cigāretes, mums nav naudas un vecāku, bet Karīnai ir mamma un tētis, ir kabatas nauda un cigāretes. Man ir Karīna. Stāvam aiz skolas stūra un pīpējam.

– Ko tāda saīgusi? – Karīna vaicā.

– Slikti gulēju, – es atbildu.

Garām pāiet kāds puisis no paralēlklases. Karīna nosmīkņā.

– Mazais ganiņš.

– Kas?

– Mans tētis viņus visus tā sauc – mazie ganiņi. Domā, ka lieli vīri, bet līdz tam vēl tālu. Ai, iespējams, nekad arī nepieaug. Dzīvos visu mūžu kā mazie ganiņi, – Karīna filozofiski prāto, bet es domāju, ko teiktu mans tētis. Kā skanētu viņa balss.

– Piekriti?

Es iedomājos Andreju un citus bērnnunama puisus. Pēc mazajiem ganiņiem neizskatās. Drīzāk kā mazi vilcēni, plēsoņas. Nevīens nav ļāvis ganos iet, bet licis uzreiz aitas medīt.

– Mhm, – es nomurminu.

– Atnāksi pēc stundām pie manis?

– Var jau.

Bērnnunama likums numur viens. Nēkad neatteikt, ja aicina. Nēkad neatteikt draugiem, jo viņi ir ceļš uz pārtiku, uz televizoru un dīvānu. Viņi ir ceļš uz piederību un normālību. Tā, likuma labojums – nēkad neatteikt, ja aicina kāds no nē-bērnnunama. Bērnnunama bērniem var

atteikt un reizēm pat jāatsaka, citādi aplīps apkārt kā dadži, kā izžļembātas košļenes, kuras pēc tam nedabūt nost. Un kur tad tie bērni lai arī iet? Bērnunamā mēs istabiņā esam astoņas meitenes un gribēdamas nevaram nekur aiziet. Var lasīt grāmatu savā gultā un spēlēties, ka gulta ir vesela istaba, kurā bez uzaicinājuma ienākt aizliegts, bet man jau ir trīspadsmit gadu, un es vairs nespēlējos. Gulta nav istaba. Un man drīz būs četrpadsmit.

Pēc stundām ejam pie Karīnas. Viņa dzīvo lielā mājā netālu no bērnunama. Karīnai ir pašai sava istaba un neierobežota pieeja ledusskapim. Sākumā es kautrējos no tā kaut ko ņemt, bet izsalkuma sajūta bija stiprāka par kaunu. Tagad jau bez jebkādas neveiklības izjūtas nogriežu gabalu siera vai desas, sasmērēju sev maizes, pasildu vakardienas zupu.

– Kur tev tas viss paliek? – Karīna brīnās, jo es esmu tieva, tieva, smalkiem kauliem un pavisam plakanu vēderu.

– Man taču nav tev jāstāsta, kur paliek ēdiens, kad to apēd? – es atbildu, un mēs smejamies.

Mana mamma bija mīksta, mammai bija siltums zem ādas, un man patika būt viņas rokās – to es reizēm atceiros. Mamma bija apaļīga, mamma bija. Pagātne, tagadne un nākotne.

Pagātne – mamma bija un aizbrauca prom. Sanna nezina, uz kurieni.

Tagadne – Sanna jau septiņus gadus dzīvo bērnunamā. Sanna nezina, kur ir viņas mamma.

Nākotne – Sanna grib savu mammu satikt un pajautāt, bet nākotne ir nākotne tieši tāpēc, ka mēs par to neko nezinām.

– Palīdzēsi ar matemātiku? – Karīna jautā, un es piekritu. Labāk izmācīties te, pie Karīnas, tā ir vieglāk.

Promejot es sabāžu kabatās cepumus Lieņukam. Mazā priecāsies.

Laikam biju iemigusi. Atmosos no skaļa trokšņa istabiņā. Tajā savākusies visa Graudiņu dzimta. Mazi un nešpetni graudiņi. Lai gan nē – daži jau izauguši par lieliem un negantiem graudiem.

Pavisam ierasta sestdiena bērnumā. Kāds aizskāris vienu no Graudiņiem, un pārējie vainīgajam metas virsū. Tā ir tiem ar aizmuguri. Tiem, kuriem pilns bērnumas ar brāļiem un māsām. Graudiņi ir pieci, tātad pasargāti. Es esmu viena. Man nav ne brāļu, ne māsu, man nav savu drēbju, man nav saldējuma ledusskapī un desmaizes pirms miega. Graudiņiem arī ne, tomēr, ja mērāties, man ir grūtāk. Varbūt.

Guļu savā gultā, pat neiedziļinos, ko un kurš vienam no Graudiņiem pateicis. Mazliet saraujos, kad lielais Graudiņš liek mātai iesist meitenei, kura atļāvusies viņu kaut kā aizvainot, bet māsa nevar. Viņa sāk raudāt un negrib sist, tad nu lielais Graudiņš “sliktajai” meitenei, kura atļāvās, uzspļauj, un visi aiziet.

Es neēju Ingu, tā sauc meiteni, mierināt. Man slinkums līst ārā no gultas; ir drēgns, un šī ir diezgan ierasta lieta. Inga pat neraud, tad jau mazo Graudiņu māšeli šis viss ir traumējis vairāk.

– Nervozī viņi visi, – Inga tikai noteic.

– Tu viņu vietā nebūtu? – jautā Katja.
– Bet es neesmu. Mūs ar māsu nekad nedalīs.
– Kā tu zini? – es arī iesaistos sarunā.
– Divus bērnus nedala, – Inga ir pārliecināta.
– Viena tante teica?
– Es zinu gadījumu, kad dalīja gan, – ierunājas Anita,
un mēs visas aplūstam.

Anita te bijusi visilgāk, mēs nevaram viņu apstrīdēt, jo nezinām, kā bija pirms tam. Pirms mums.

– Divus brāļus sadalīja, – Anita turpina, bet es nezinu, vai kāda no mums to grib dzirdēt. – Sadalīja, pie tam vecākais pie mums atkal atgriezās.

Lieņuks noelšas. Atgriezies bērnunamā nozīmē, ka tur ārā ir gājis vēl sliktāk.

– Audzinātāj? Vai Graudiņus sadalīs? – Lieņuks vakarā jautā audzinātājai, kad viņa ir ienākusi pārbaudīt, vai visas esam gultās.

Audzinātāja samulst. Saraujas un meklē pēc pareizākajiem vārdiem.

– Viņi tiks pie mājām. Vai tas nav labi?

– Bet vai tad mājas nav tikai tad, ja visi ir kopā? – Lieņuks grib zināt.

– Ir dažādi, – audzinātāja nomurmina. Novēl mums labu nakti un izslēdz gaismu.

Šī nakts man ir bez sapņiem, izguļos. Šodien brīvdiena. Pie brokastīm pustukši galdi, lielākā daļa bērnu ciemojas. Daži pie saviem īstajiem vecākiem, pie radiņkiem, pie labdariem un labvēļiem. Pie tantēm un učenēm, kuras dzīvo vienas kaķu pilnās mājās un mūža nogalē apjauš, ka vēlas palīdzēt ne tikai kaķiem. Tad nu noskata kādu upuri klasē un aicina ciemos. Bērni pēc

tam atgriežas ar jaunām grāmatām, ar saldumu pilnu somu. Mani neviena učene nekad nav pie sevis saukusi. Vai es maz ietu? Man vajag tos kaķus?

Reizēm pie sevis pasauc Karīnas ģimene, bet šajā nedēļas nogalē viņi apceļo Latviju.

Paņem enciklopēdiju un Latviju apceļoju ar pirkstu. Velku līdz upēm, meklēju ceļus starp pilsētām, pastaiģājos gar jūras krastu. Pielieku jūru pie auss un klausos viļņos.

– Sanna! Iziesim ārā?

Arī Lieņuks šodien palicis bez labvēļa. Neviena učene Lieņuku nav noskatījusi.

– Ejam. – Es pieceļos, un mēs uzvelkam jakas, cepures un šalles. Ir auksts, lai gan svētdiena saulaina. Piesakāmies pie audzinātājas, ka ejam ārā.

– Sanna, parūpējies par viņu, – audzinātāja atgādina.
– Protams.

Lieņuks dod man roku. Vienmēr to roku, bet jāmācās pašai, es neiešu viņas ceļu! Tomēr savu roku neatrauju. Vēl maza.

Mēs aizejam līdz ezeram. Labi, ka tas nav tālu. Mazā mētā akmeņus ūdenī, es ar koku zīmēju smiltīs. Iekurkstas vēders, bet līdz pusdienām vēl pāris stundu.

– Sanna! Lienē! – es dzirdu kādu mūs saucam.

Atskrien Pēčuks.

– Jūs meklē, kāds atbraucis un grib apskatīt Lieni.

Skaidrs. Nāc, Lieņuk, nāc! Kāds grib tevi redzēt. Nāc, uzbūžini spalvas, esi rātņa, sakārto svārciņus, sēdi smuki! Smaidi, Liene, smaidi un palasi viņiem priekšā grāmatiņu! Tikai neklepo nekādā gadījumā, lai nedomā, ka tu vārga.